

Η μουσική δωματίου στην Ελλάδα

Ο Γιάννης Μπελώνης γράφει την ιστορία της και φωτίζει τον συνθέτη Μάριο Βάρβογλη

Το Κουαρτέτο του Γεωργίου Λυκούδη (1921): Αχιλλέας Παπαδημητρίου, Φιλοκτίτης Οικονομίδης, Γεώργιος Λυκούδης και Κωνσταντίνος Κούλας. Κέντρο: ο συνθέτης Μάριος Βάρβογλης. Δεξιά, το Ελληνικό Κουιντέτο (1911). Εικονίζονται τέσσερα μέλη: Μιχάλης Καζόλης, Ροδόλφος Γαϊδεμβέργερ, Μανώλης Καλομοίρης και Φιλοκτίτης Οικονομίδης.

Του **ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ**

«Μουσικό κοινό που ν' αγαπά και να παρακολουθεί τη μουσική από εσωτερική παρόρμηση δεν έχουμε ή σχεδόν δεν έχουμε» έγραψε το 1953 ο Μανώλης Καλομοίρης. Εξήντα χρόνια μετά διερωτάται κανείς πόσο έχει μεταβληθεί η κατάσταση σε μία χώρα, η οποία δεν έζησε τον μετασχηματισμό της αστικής τάξης όπως η υπόλοιπη δυτική Ευρώπη, σε ένα κράτος το οποίο για ιδεολογικούς λόγους δεν επένδυσε ποτέ -και ακόμα δεν επενδύει- στη μουσική εκπαίδευση των πολιτών του.

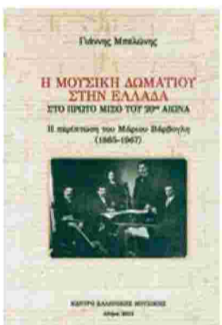
Σήμερα είμαστε πλέον σε θέση να μιλήσουμε για όλα αυτά ευθαρώς και είναι ιδιαίτερα παρήγορο ότι σταδιακά εμφανίζονται όλο και περισσότερες μελέτες όπως αυτή του μουσικού Γιάννη Μπελώνη. Στο πρώτο μέρος της, ο συγγραφέας αναφέρεται χωρίς περιστροφές στο ιστορικό πλαίσιο που διαμόρφωσε τη μουσική ζωή στην Ελλάδα. Στη συνέχεια προχωρά στο κυρίως αντικείμενο του βιβλίου, που είναι η πορεία της μουσικής δωματίου στη χώρα

μας και το συγκεκριμένο παράδειγμα του συνθέτη Μάριου Βάρβογλη.

Το θέμα δεν είναι νέο για τον Μπελώνη. Η διδακτορική του διατριβή αφορούσε τη μουσική δωματίου του Μανώλη Καλομοίρη. Σήμερα, πιο έμπειρος αλλά και με μεγαλύτερη εποπτεία του χώρου, εμβαθύνει στο θέμα ακόμα περισσότερο και ταυτόχρονα μεταφέρει στον αναγνώστη τη γνώση μέσα από ένα καλογραμμένο κείμενο, μεστό πληροφορίας.

Μάριος Βάρβογλης

Σε πρώτη ματιά ίσως η καριέρα του Μάριου Βάρβογλη να μην είναι τόσο σημαντική. Ο Έλληνας συνθέτης ασχολήθηκε ελάχιστα με τη μουσική δωματίου, προτιμώντας να συνθέσει έργα φιλόδοξα, συμφωνική μουσική ή όπερες, και ως υπήρχαν δυσκολίες παρουσιάσθησαν σε μία Αθήνα που ακόμα σήμερα δεν διαθέτει λυρικό θέατρο. Η απουσία μουσικής παιδείας κατά τον 19ο αιώνα, η απουσία μουσικής παράδοσης στα σπίτια των αστών, ο ταξικός χρωματισμός της κλασικής μουσικής δεν βοή-

Το εξώφυλλο της μελέτης του Γιάννη Μπελώνη.

Τεκμηριωμένη έρευνα για τους συνθέτες, τα έργα και τα σύνολα μουσικής δωματίου στην Ελλάδα στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα.

θησε τη μουσική δωματίου, ένα είδος απόλυτης μουσικής, όπου ο ακροατής δεν έχει να κρατήσει από εξωμουσικά στοιχεία, όπως, λόγου χάριν, μια αφήγηση.

Δεν ξενίζει η πολύ περιορισμένη καλλιέργεια του είδους από τους Επτανήσιους συνθέτες, στραμμένους προς το ιταλικό μελόδραμα. Περισσότερα ερωτήματα δημιουργεί η απόσταση, την οποία κράτησαν από τη μουσική δωματίου οι συνθέτες της Ελληνικής Εθνικής Μουσικής Σχολής, παρότι με το είδος τους συνέδεε πρωτίστως η ιδεολογική συγγένεια με την αστρογερμανική μουσική παράδοση. Ενδεικτικά, παρά το πλήθος έργων κάθε είδους, ο Μανώλης Καλομοίρης συνέθεσε μόλις τέσσερα έργα μουσικής δωματίου. Το γεγονός αντανακλά φυσικά και στη μουσική ζωή της Αθήνας, όπου οι βραδιές μουσικής δωματίου παρέμεναν για τακτικές και τα περισσότερα σύνολα ήταν ευκαιριακά.

Στο βιβλίο του ο Μπελώνης παρουσιάζει με λεπτομέρεια το δημιουργικό έργο των Ελλήνων συνθετών, αλλά και τα σύ-

νολα που το απέδιδαν.

Ο συγγραφέας ακούβει ιδιαίτερα πάνω από την περίπτωση του Μάριου Βάρβογλη, ξεχωριστή επειδή ο χαμηλών τόνων συγκεκριμένος συνθέτης εκφράστηκε πιο εύκολα μέσα από μικρές μορφές. Η επιρροή της αρμονικής του γλώσσας από τη γαλλική μουσική της εποχής συμπλέει με τον τρόπο με τον οποίο ο ίδιος επιθυμούσε να αναδείξει τα λαϊκά και παραδοσιακά στοιχεία στη μουσική του. Το ελληνικό στοιχείο είναι διαρκώς παρόν στα έργα του Βάρβογλη, τόσο στα έργα που συνέθεσε στο Παρίσι, κατά την παραμονή του εκεί τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα, όσο και μετέπειτα στην αθηναϊκή του παραγωγή.

Συνολικά, ένα ουσιαστικό βιβλίο με ενδιαφέρον φωτογραφικό υλικό και, επιπλέον, τόσο καλογραμμένο ώστε να κάνει την αφήγηση γοητευτική.

Γιάννης Μπελώνης, Η μουσική δωματίου στην Ελλάδα στο πρώτο μισό του 20ού αιώνα. Η περίπτωση του Μάριου Βάρβογλη (1886-1967), Κέντρο Ελληνικής Μουσικής, Αθήνα 2012, 264 σελίδες.

ΣΕΛΙΔΟΔΕΙΚΤΕΣ

ΤΗΣ ΣΑΝΤΥΣ ΤΣΑΝΤΑΚΗ

Με όπλο την αλληλεγγύη

Αμάντα Μικαλοπούλου, «Ερχεται ο Ινζορ!»
Ένα μυθιστόρημα γεμάτο υπερηχητικά ταξίδια, απαγωγές, πυραυλάκατους και πραγματική αγάπη. Εικονογράφηση: Σοφία Τουλιάτου. Εκδόσεις Πατάκη, σελ. 176.

«Ερχεται ο Ινζορ». Και γιατί θα πρέπει να καιρόμαστε γι' αυτό; Επειδή το νέο βιβλίο της Αμάντας Μικαλοπούλου (το πρώτο μυθιστόρημα που γράφει για παιδιά 8-12 ετών, από τις εκδόσεις Πατάκη) θυμίζει περιέργως τα βιβλία της για ενήλικους, κυρίως το «Γιάντες». Εκεί το κούμφορ, τον σαρκασμό, τους δραματικούς τόνους ενός μυθιστορηματός. Και αντιμετώπιζει τα παιδιά ως κοινωνικούς ανθρώπους με πάθη και όνειρα. Μια ιστορία γύρω από το τι σημαίνει να μεγαλώνεις και να νιώθεις παντού ξένος. Ο Ινζορ αρχίζει όπως άρχιζε το «Γιάντες», με μια προσωπική εξομολόγηση.

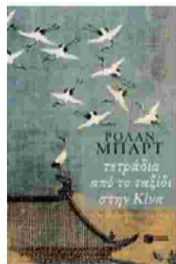
Στην πρώτη σελίδα, αφού πρώτα μας εξηγήσει ότι δεν θα μας μιλήσει για βαμπίρ και πριγκίπισσες (ένα σκόλιο για τη σημερινή αγορά παιδικού βιβλίου ίσως) ο εντεκάκρονος κεντρικός ήρωας ανοίγει τα χαρτιά του: «Και τώρα θα το πω και κρατήσετε μην πέσετε από την καρέκλα σας. Είμαι εξωγήινος. Ονομάζομαι Ινζορ και ζω με την αδερφή μου τη Φλόρα και τους γονείς μου Μορίζα και Καφράλι Ακουούδ στην πόλη Κροαλία, στο βόρειο άκρο της Πετιλάνθης. Πού ακριβώς βρίσκεται ο πλανήτης αποκλείεται να μας πει ο Ινζορ, επειδή «αν οι Γίνιοι μάθουν για μας θα μας κάνουν μια καμιά. Στην αρχή, λέει, θα θέλουν να δώσουν το όνομα ενός ιστορικού μας ηγέτη σε μια κεντρική τους πλατεία, αλλά στο τέλος θα μας κατακτήσουν και θα μας κάνουν πειραματόζωα». Καλωσήθετε στον πραγματικό κόσμο, στον κόσμο όπου ζουν τα παιδιά μας, γεμάτο πολιτικές ήττες και απύθμενες φιλοδοξίες.

Ο Ινζορ περιγράφει μια αποστειρωμένη ζωή στην πλανήτη του, μια πλακτική ζωή στο σπίτι του, όπου οι γονείς του όλη μέρα δουλεύουν και τα βράδια ακούνε «γήνη προϊστορική μουσική, Μσομ Νίλαν και Ελβί Κοστέλο». Για να ξεφύγει ερωτεύεται την ακατάδεκτη Μία Σαβρόν. Και σχεδιάζει ένα ταξίδι στη Γη ώστε να επιστρέψει μια μέρα στην Κροαλία με δόξα και τιμές. Οι περιπέτειες στο διάστημα διαδέχονται η μία την άλλη και οι αναγνώστες κρατάνε την ανασπνοή τους: άραγε θα τα καταφέρει ο Ινζορ; Αυτός ο πανέξυπνος, ευαίσθητος, εναυστασμένος πρόεφηβος θα μπορούσε να είναι ο Χάκλιμπερι Φιν της εποχής μας. Ονειρεύεται την ελευθερία, μόνο που αντί για σχέδια στον Μισισσιππί, ταξιδεύει με «πανάρ» στον ουρανό.

Οι εξωγήινοι της Αμάντας Μικαλοπούλου -χάρη και στην τρυφερότητα, γεμάτη κούμφορ εικονογράφηση της Σοφίας Τουλιάτου- είναι μια ευκαιρία για τα παιδιά να έρθουν σε επαφή με το διαφορετικό. Οι ήρωες του βιβλίου κάνουν τους σε δειλά βροχής, παίζουν τρένες (τένις με μετακινούμενα δίκτυα), τρώνε τραμπονιήρι (κάτι σαν το δικό μας μπριόμ) και φορτάνε στολέε από σεντόνι για να αντιμετωπίσουν τις συνέπειες ενός τρομερού χημικού πολέμου.

Χωρίς τον παραμυθικό διδακτισμό ο Ινζορ και η παρέα του μαθαίνουν στους μικρούς αναγνώστες (και όπως διαπιστώνεται από αυτό το κείμενο και στους... μεγαλύτερους) ότι η ζωή είναι μια περιπέτεια με διαρκείς ανατροπές. Κι ότι η αλληλεγγύη είναι τελικά το μόνο όπλο που έχουμε στα χέρια μας για να αποτρέψουμε πολέμους -χημικούς και άλλους.

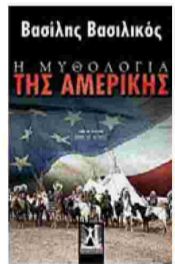
Η συλλογή του Σαββάτου

1 Τετράδια από ταξίδια στην Κίνα του Ρολάν Μπαρτ
εκδ. Πατάκης
Ένα ταξίδι Ευρωπαϊών διανομιμένων στην Κίνα, πριν από 38 χρόνια, στο αποκορύφωμα της Πολιτιστικής Επανάστασης προσηλώνοντας να καταλάβουν τι ακριβώς είναι οι ηγέτες της σκανού χώρας.

2 Ο μέτοικος και η συμμετρία του Τεύκρου Μικηαϊδής
εκδ. Πόλις
Ένα βιβλίο που μας ταξιδεύει στην Ευρώπη του Μεσοπολέμου, όπου ο ήρωας γνωρίζεται με σημαντικές προσωπικότητες του 20ού αιώνα, με τους οποίους μοιράζεται το πάθος του για συμμετρία.

3 Η μυθολογία της Αμερικής του Βασ. Βασιλικού
εκδ. Γκοβόστης
Ο Βασίλης Βασιλικός φρονιμικά περιγράφει εδώ την Αμερική των Σίξες. Ουσιαστικά όμως απεικονίζει το μέλλον εκείνης της Αμερικής, με άλλα λόγια τη σημερινή Αμερική!

ΣΧΟΛΙΟ Σ' ΕΝΑ ΘΕΜΑ | ΤΗΣ ΣΑΝΤΡΑΣ ΒΟΥΓΑΡΗ

Σαράντα κανόνες της αγάπης για όλα τα μήκη και τα πλάτη της γης

«Το πνεύμα και η αγάπη είναι καμωμένα από διαφορετικά υλικά», λέει ο περιπλανώμενος δερβίσης Σαμς αλ-Ντιν Ταμπίρζ, ένας από τους πρωταγωνιστές του βιβλίου της Elf Shafak με τίτλο (στα τουρκικά) «Ask» («Αγάπη»). «Το πνεύμα δένει τους ανθρώπους με κόμπους και δεν διακινδυνεύει τίποτα, η αγάπη όμως λύνει όλα τα κουβάρια και διακινδυνεύει τα πάντα. Το πνεύμα είναι πάντα προσεκτικό και συμβουλεύει "Μακριά από την υπερβολική έκσταση", ενώ η αγάπη λέει "Μπα, δεν περνάει! Κάντε το μεγάλο βήμα!". Το πνεύμα δεν τσακίζει εύκολα, ενώ η αγάπη μπορεί χωρίς προσπάθεια να γίνει χίλια κομμάτια. Όμως οι θησαυροί είναι κρυμμένοι με στα χαλόματα. Μια

ραγισμένη καρδιά κρύβει θησαυρούς». Κι αυτός είναι μόνο ένας από τους σαράντα κανόνες της αγάπης... Πριν από περίπου δύο χρόνια αναζητούσα στα βιβλιοπωλεία την αγγλική έκδοση του «Ask» με τίτλο «The Forty Rules of Love», βιβλίο που ξαναέγραψε η ίδια η Σαφάκ στα αγγλικά. «Είμαι μια νομαδική, διγλωσση συγγραφέας. Έχω το ένα μου πόδι στην Ιστανμπούλ, την πόλη που αγαπώ, με το άλλο μου να ταξιδεύει σε όλο τον κόσμο» μου έλεγε τότε η συγγραφέας σε συνέντευξη της στην «Κ». Το βιβλίο συντράφηκε ένα καλοκαίρι μου γεμίζοντάς το με τις ζωές των ηρώων της Σαφάκ. Ο δερβίσης Σαμς που μεταμορφώνεται ο' έναν αφοσιωμένο μυστικιστή της αγάπης και η αδελφή του

Η **Ελίφ Σαφάκ**, μία από τις σημαντικότερες συγγραφείς της Τουρκίας.

«Το πνεύμα δένει τους ανθρώπους με κόμπους και δεν διακινδυνεύει τίποτα, η αγάπη όμως λύνει όλα τα κουβάρια και διακινδυνεύει τα πάντα».

Ψυχή ο σούφι ποιητής Ρομύι, με φόντο τη Μέση Ανατολή του 13ου αιώνα, να μπλέκονται με την Έλλα Ρομυμπιστάν, μια σύγχρονη νοικοκυρά που έζησε στη Μασαχουσέτη, η οποία ερωτεύεται τον μυστηριώδη συγγραφέα της «Γλυκιάς Βλασφημίας», τον σύγχρονο σούφι

Αζίζ. Το βιβλίο της Σαφάκ συνειρμαίνει. «Ρίξε μια πέτρα σε μια ήρεμη λίμνη και τίποτα δεν θα είναι ποτέ το ίδιο», γράφει εκείνη. Ετσι και συμβαίνει, να βρίσκεις τον εαυτό σου να μετατοπίζεται καθώς περιπλανηθείς στις σελίδες του.

Πριν από λίγες μέρες «Οι 40 κανόνες της αγάπης» κυκλοφόρησαν στα ελληνικά από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος, επεκτείνοντας το εκδοτικό φαινόμενο του Ask που έγινε μπεστ σέλερ στην Τουρκία λίγες εβδομάδες μετά την κυκλοφορία του το 2009. Η γαλλική του έκδοση με τίτλο «Soufi, mon amour» έγινε επίσης μπεστ σέλερ και τιμήθηκε με το βραβείο Prix Alef-Mention Speciale Littérature Etrangere του 2011. Επίσης, η αγγλική έκδοση του

βιβλίου προτάθηκε για το φετινό διεθνές βραβείο μυθιστορημάτων International IMPAC Dublin Literary Award. Τίποτα απ' όλα αυτά δεν είναι τυχαίο. «Πάντα έτσι γίνονται. Οποτε έλεγες την αλήθεια, σε μισούσαν. Όσο πιο πολύ μιλούσες για την αγάπη, τόσο πιο πολύ σε μισούσαν» λέει ο Σαμς. Κι όμως ένα γράμμα, μια λέξη, ένα βιβλίο μπορούν ν' αλλάξουν τα πάντα. Σαν φως κρυστάλλινο διαπερνάει τις υπάρξεις των ηρώων η αγάπη, πνευματική, υλική, σωματική, οποσδήποτε μεταμορφωτική. Σαν ένα ξεδιπλωμα, ανάταση η ελπίδα. Πως αν το χαρίσεις σε κάποιον ευκόμητη όπως και ο Αζίζ να τον βρει η αγάπη εκεί που δεν το περιμένει, πραγματικά να την βρει.